

Plan van aanpak CO₂-Prestatieladder 2024

Datum: 02-09-2024

Auteur: Sandra Broekhof

CO₂-PRESTATIELADDER

Gemeente
Delfland

Inhoudsopgave

1	Aanleiding, ambities en doelen.....	2
2	De CO ₂ -prestatieladder	2
3	Reductiedoelstellingen	3
4	Terugblik 2023	5
5	Actieplan 2024	6
5.1	Onderhoud niveau 3.....	7
5.1.1	Procesmaatregelen bestendigen niveau 3	7
5.1.2	Reductiemaatregelen niveau 3	8
5.2	Activiteiten behalen niveau 4.....	10
6	Communicatie	11
6.1	Communicatie CO ₂ -Prestatieladder	11
6.2	Deelname aan keteninitiatieven en -programma's	12
6.3	Afstemming met directieteam.....	12
7	Bijlage I: toelichting en uitwerking CO ₂ -reductiemaatregelen	13
8	Bijlage II: begrippenlijst CO ₂ -Prestatieladder	15
9	Bijlage III: Taakstelling voor energiemangement	18

1 Aanleiding, ambities en doelen

Het klimaatvraagstuk is *hot*. De Nederlandse overheid heeft zich gecommitteerd aan het internationale Klimaatakkoord van Parijs waarin 195 landen hebben afgesproken de mondiale temperatuurstijging te beperken tot ruim onder 2 graden Celsius en daarbij te streven naar een verdere beperking van de opwarming tot maximaal 1,5 graad Celsius.

De waterschappen hebben toegezegd dat zij als sector in 2025 energieneutraal zijn. Een klimaatneutraal Delfland is het hoofddoel en een energieneutraal Delfland is daarbij een ondersteunend tussenresultaat.

Om tot een energieneutraal Delfland in 2025 en een klimaatneutraal Delfland in 2050 te komen hanteert Delfland de volgende strategie:

- Delfland zet breed in op energiebesparing en legt daarbij de focus op de grootste energievragers.
- Delfland streeft naar een steeds groter aandeel eigen duurzame opwekking in het eigen beheergebied.
- Voor de elektriciteitsvoorziening die ingekocht wordt kiest Delfland voor Nederlandse duurzame energie.
- Delfland wil zoveel mogelijk restwarmte gebruiken voor de warmtevraag. Daarbij kijken we naar restwarmte uit onze eigen assets en naar beschikbare restwarmte in de omgeving.
- Delfland zoekt samenwerking met diverse stakeholders om gezamenlijk te werken aan een klimaatneutrale regio.

Daarbij willen de waterschappen met de visie '*Op weg naar Klimaatneutraliteit*' laten zien dat het nodig en mogelijk is om als sector in 2035 klimaatneutraal te worden. De visie schetst de opties die de waterschappen hebben op het gebied van de opwekking van duurzame energie, de reductie van broeikasgassen en het vastleggen van CO₂-emissies. Bij elkaar zorgen deze opties voor het handelingsperspectief om als sector ook daadwerkelijk in 2035 klimaatneutraal te worden. Daar waar in de strategische visie wordt gesproken van het *streven naar klimaatneutraliteit* in 2035 of het streven in relatie tot andere ambities, is met dat streven een inspanningsverplichting bedoeld. Elk waterschap kan hieraan invulling geven uitgaande van lokale omstandigheden en mogelijkheden van het waterschap.

De CO₂-Prestatieladder is een veelzijdig instrument dat helpt bij het behalen van bovengenoemde doelen.

2 De CO₂-prestatieladder

De CO₂-Prestatieladder is een duurzaamheidsinstrument met als doel de CO₂-reductie in organisaties substantieel te verhogen. Het gaat daarbij om reductie binnen de bedrijfsvoering, in projecten én in de keten. Dit kunnen organisaties bereiken door nieuwe vormen van samenwerking en innovatie in de gehele keten.

De CO₂-Prestatieladder kent vijf niveaus, opklimmend van 1 naar 5. Per niveau zijn eisen gedefinieerd die worden gesteld aan de CO₂-prestatie van de organisatie en haar projecten. Deze eisen komen voort uit vier invalshoeken:

1. Inzicht: Het bepalen van de energiestromen en de CO₂-footprint;
2. Reductie: het ontwikkelen van ambitieuze doelstellingen voor CO₂-reductie;
3. Transparantie: Structurele communicatie over het CO₂-beleid;
4. Participatie: Deelname aan initiatieven in de sector op het gebied van CO₂-reductie.

Met een certificaat toont de organisatie aan dat ze inzicht heeft in haar uitstoot, dat er ambitieuze doelstellingen en maatregelen worden genomen om deze uitstoot te reduceren en dat de organisatie hier continu in verbetert. Het certificaat is op 5 verschillende niveaus te behalen: tot en met niveau 3 gaat het om de uitstoot van de eigen organisatie. Vanaf niveau 4 en 5 wordt er ook werk gemaakt van de CO₂-uitstoot van de keten en sector. Elke gecertificeerde organisatie wordt jaarlijks ge-audit door een onafhankelijke en geaccrediteerde Certificerende Instelling. Een gecertificeerde organisatie heeft hierdoor gegarandeerd een werkend CO₂-managementsysteem voor de organisatie en de projecten, dat jaarlijks wordt getoetst op ambities, reductie en continue verbetering.

Enkele voordelen van het inzetten van de CO₂-Prestatieladder voor Delfland:

1. *Invulling van klimaatdoelstellingen*

Dankzij de CO₂-Prestatieladder geen vage plannen of intenties meer, maar een concreet plan voor het verkrijgen van inzicht en sturen op CO₂-reductie. Daarmee kan Delfland gericht toewerken naar klimaatdoelstellingen als klimaatneutraal.

2. *Van inzicht naar een overtuigende en effectieve CO₂-reductiestrategie*

Een effectief CO₂-reductiebeleid opstellen en realiseren kan alleen wanneer men weet wat en waar de uitstoot zit. Dit inzicht biedt het CO₂-managementsysteem de CO₂-Prestatieladder. De Ladder geeft niet alleen inzicht in de uitstoot, maar ook in de interne processen, het beleid en de ambities. De methodiek schrijft geen doelstellingen of maatregelen voor, maar stuurt op ambitie. Hierdoor geeft de Ladder focus en wordt er gestuurd op de grootste uitstoot en waar Delfland het verschil kan maken.

3. *Zorgt voor draagvlak in de politiek en in de organisatie*

Een van de grootste uitdagingen wat betreft de realisatie van duurzaamheidsplannen is het creëren van draagvlak binnen de organisatie. Omdat de Ladder een managementsysteem is, worden ambities, maatregelen, beleid en de voortgang hierop jaarlijks besproken en vastgesteld op diverse niveaus in de organisatie. Zo wordt er op uiteenlopend niveau intern draagvlak gecreëerd voor CO₂-reductiedoelstellingen.

4. *Practice what you preach*

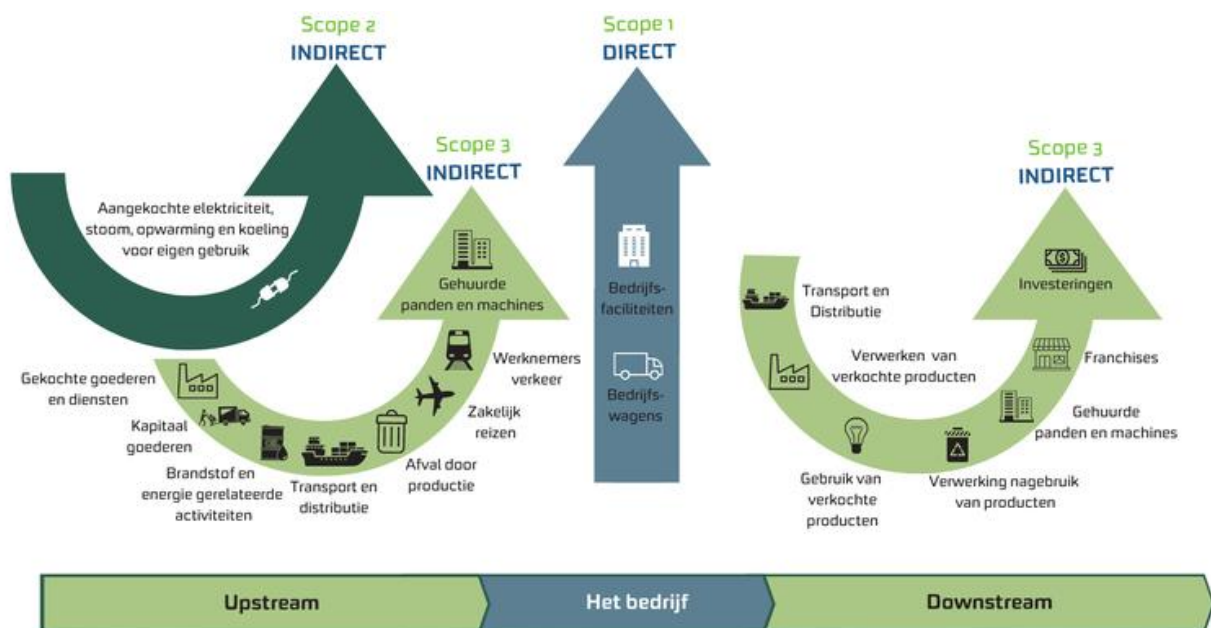
Overheden hebben een voorbeeldfunctie. Het halen van een certificaat is een belangrijk signaal naar andere overheden, naar de markt en naar de burgers: Delfland maakt serieus werk van CO₂-reductie. Certificering versterkt de geloofwaardigheid van de (lokale) overheid die de regierol neemt in de energietransitie. De waterschappen hebben zich de afgelopen jaren al flink ingezet voor de verduurzaming van de inkoop door het implementeren van de Aanpak Duurzaam GWW en het Manifest MVI. Met certificering voldoen ze straks aan dezelfde eisen als de bedrijven die in opdracht van de waterschappen projecten uitvoeren.

3 Reductiedoelstellingen

Sinds 2019 is Delfland gecertificeerd op niveau 3 van de CO₂-Prestatieladder. De ambitie is om in de komende jaren door te klimmen naar de niveaus 4 en 5. Vanaf deze niveaus wordt ook werk gemaakt van de CO₂-uitstoot in de keten en sector. Het behalen van de reductiedoelstellingen en toepassen van de gestelde maatregelen worden geborgd in de P&C-cyclus binnen Delfland.

Ter verduidelijking, de CO₂-uitstoot wordt gecategoriseerd in verschillende scopes:

- **Scope 1** betreft directe CO₂-emissies waar Delfland directe invloed op heeft: het gaat daarbij om installaties in eigendom van Delfland die CO₂-emissies uitstoten. Een voorbeeld: tijdens de bedrijfsvoering op de zuiveringen komt onder andere CO₂, lachgas en methaan vrij. Deze emissies worden direct uitgestoten naar de atmosfeer.
- **Scope 2** betreft indirecte CO₂-emissies waar Delfland invloed op heeft, maar waar de uitstoot op een andere locatie plaatsvindt. Dit betreft bijvoorbeeld het elektriciteitsverbruik. Een voorbeeld: wanneer het licht op het kantoor aangaat komt de elektriciteit van een energiecentrale, waar de CO₂-uitstoot op de locatie van de energiecentrale heeft plaatsgevonden tijdens de productie van de elektriciteit.
- **Scope 3** betreft indirecte CO₂-emissies waar Delfland invloed op kan uitoefenen. Voorbeelden zijn emissies die voortkomen uit mobiliteit van eigen werknemers, de productie van ingekochte producten en materialen (upstream) en emissies die voortkomen uit ingekochte diensten, zoals afval- en slibverwerking, waarbij de opdrachtnemer de CO₂-emissies uitstoot (downstream).

Figuur 1: Categorisering CO₂-uitstoot in verschillende scopes (bron: Milieudefensie)

De oorspronkelijke doelstelling van Delfland was om in 2021 t.o.v. 2019 35% CO₂-uitstoot te reduceren binnen scope 1 en 2. Die doelstelling is ruimschoots gehaald. In 2022 is daarom de doelstelling aangepast naar een reductie van 83% CO₂-uitstoot t.o.v. 2019. Deze doelstelling werd in 2021 behaald en daarom is er in 2023 een ambitieuzere doelstelling opgesteld namelijk in 2026 ten opzichte van 2019 90% minder CO₂ uitstoten.

SCOPE 1 EN 2 DOELSTELLING DELFLAND
Delfland wil in 2025, ten opzichte van 2019, 90% minder CO₂ uitstoten.

Bovengenoemde doelstelling wordt gemeten in absolute tonnen CO₂.

Nader gespecificeerd zijn de subdoelstellingen voor 2025 als volgt:

Scope 1	0% reductie t.o.v. 2019
Scope 2	99,5% reductie t.o.v. 2019
Business travel	78% reductie
Groene stroom	100% Nederlandse groene stroom
Energieverbruik	Energieneutraal

Hierbij een korte toelichting bij de subdoelstellingen. De (sub)doelstellingen voor scope 1 en 2 blijven gehandhaafd. Door het inkopen van 100% Nederlandse groene stroom (zie subdoelstelling) heeft Delfland die doelstelling voor 2025 al gehaald.

4 Terugblik 2023

Delfland heeft gekozen voor de CO₂-prestatieladder als managementtool. Eén van de eisen uit het handboek van de CO₂-Prestatieladder is dat er periodiek door een onafhankelijke Certificerende Instelling een audit wordt uitgevoerd. De Certificerende Instelling zal tijdens de audit beoordelen of een organisatie voldoet aan de eisen uit het Handboek van de CO₂-prestatieladder en daarmee een certificaat krijgt.

Een audit voor de CO₂-prestatieladder is een systematisch, onafhankelijk en gedocumenteerd proces voor het verkrijgen van een beeld van de CO₂-prestaties van de organisatie en het objectief beoordelen daarvan. Zo kan vastgesteld worden in welke mate aan de eisen van de CO₂-prestatieladder is voldaan.

Op 24, 25 en 26 juli 2023 heeft de externe audit door Normec NCK B.V plaatsgevonden voor de CO₂ prestatieladder. Deze heeft plaatsgevonden op de locaties Gemeenlandshuis en AWZI de Groote Lucht. Daarnaast heeft auditleider Paul van Eijk en auditor Bart Lastdrager, onder begeleiding van Sandra Broekhof, diverse locaties bezocht, zoals Inlaatgemaal Th.F.J.A. Dolk in Leidschendam, Boezemgemaal Vlaardinger Driesluizen. Diverse medewerkers zijn geïnterviewd. De audit heeft een positief resultaat opgeleverd, zodanig dat we op 22 september 2023 het positieve rapport en opnieuw het CO₂-Prestatieladdercertificaat trede 3 hebben ontvangen.

De auditleider was met name positief over de goede oppak van het systeem, dezelfde verantwoordelijk projectleider, en de aantoonbare betrokkenheid van medewerkers bij de CO₂-prestatieladder.

In het verslag van de auditor zijn geen aandachtspunten benoemd, enkel een observatie om te onderzoeken:

1. Onderzoek of ingekocht aardgas bij HVC voldoet aan de eisen voor groen gas vanuit de CO₂-prestatieladder nu op de factuur wordt vermeld dat betaald wordt voor groen gas certificaten.

Om draagvlak en bewustwording te organiseren is er voor interne communicatie een poster gemaakt met de behaalde resultaten. Deze is zowel fysiek als digitaal gedeeld. Eveneens is voor zowel interne als externe communicatie een infographic gemaakt die onze CO₂-footprint weergeeft. In 2021 zijn we gestart met de jaarlijks terugkerende duurzame troonrede en treffen we elkaar regelmatig in de tweewekelijks terugkerende kennisdeelsessie "Tijd voor duurzaamheid". In het "CO₂-Prestatieladder Verslag 2023" van 27 juni 2023 over rapportagejaar 2022, zijn verschillende bevindingen en verbeterstappen opgenomen aangaande het geauditeerde. Deze zullen komend jaar punt voor punt opgepakt en ingeregeld worden voordat de audit over rapportagejaar 2023 wordt uitgevoerd.

Een belangrijke conclusie uit de Directiebeoordeling 2023 is dat naar aanleiding van de ingevulde SKAO maatregellijst de organisatie vooruitstrevend is op het gebied inkoop en opwek van duurzame stroom.

Er zijn door Delfland twee concrete CO₂-reducerende maatregelen genomen die significant hebben bijgedragen, te weten:

1. Productie van groen gas
2. Inkoop groene stroom van Nederlands oorsprong

Twee structurele verbeterpunten die opgepakt moeten worden zijn:

1. Inrichten van een stuurcyclus inclusief taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden.
2. Implementeren van een op CO₂-reductie datamanagementsysteem.

Hierdoor maken we het ons makkelijker om de gevraagde data op het juiste moment beschikbaar te hebben en kan deze data ook als stuurinformatie worden ingezet. Dit zijn procesmaatregelen die we het komend jaar gaan oppakken. Zie ook 5.1.1. Procesmaatregelen bestendigen niveau 3.

5 Actieplan 2024

In 2024 zal de focus liggen op het beheerst en planmatig uitvoeren van de reductiemaatregelen. Dit vraagt om het expliciet maken en verbeteren van de werkprocessen behorend bij de CO₂-Prestatieladder. Deze procesverbetering zal Delfland de handvatten geven om het emissiereductiebeleid te monitoren, te evalueren en, indien nodig, bij te stellen.

Naast de verbetering van het proces zelf, gaat het in 2024 uiteraard ook om de reductiemaatregelen zelf. De reductiemaatregelen die gepland staan voor 2024 staan in dit hoofdstuk beknopt beschreven. Een overzicht van alle (ook potentiële) reductiemaatregelen is terug te vinden in bijlage I van dit plan van aanpak.

Een overall planning van alle activiteiten ten aanzien van de CO₂-Prestatieladder 2024 is terug te vinden in bijlage II.

De invulling van functie van energie coördinator en de positie binnen Delfland zal verder worden uitgewerkt. Met het doel om de operationele en tactische taken Energie over te dragen naar de lijnorganisatie. Een impactanalyse zal worden opgesteld door het programma Duurzaam Circulair.

De CO₂ prestatieladder zal dit jaar wederom worden uitgevoerd door Sandra Broekhof in ondersteuning van het interne CO₂-Projectteam Janiek Baarends, Mark Kramer en Irene ten Donkelaar. Ook wordt er nog steeds gebruik gemaakt van een externe adviseur van De Duurzame Adviseurs.

Dit hoofdstuk is opgedeeld in niveau 3 en niveau 4. Om niveau 4 te behalen, zal namelijk eerst het niveau 3 gedeelte onderhouden moeten worden. Vervolgens kan gestart worden met de eisen behorend bij niveau 4.

CO2-Reductiemaatregelen	Scope	Planning einde fase	Verantwoordelijke
Uitgevoerd / in uitvoering			Afdeling
AWZI Harnaschpolder Cv-ketels aanpassen voor biogas i.p.v. aardgas	Scope 1		assetmanagement
AWZI De Groote Lucht Cv-ketels aanpassen voor biogas i.p.v. aardgas	Scope 1		assetmanagement
Riothermie de Blinkerd (RG Scheveningen/Belgisch Park)	Scope 3		Programma Duurzaam Circulair
Energiezuinig malen Watersysteem	Scope 2		assetmanagement
Jaarlijkse bewustwordingscampagnes	Scope 1 en 2 en bt		
Gepland / maatregelen die nog impact kunnen maken op "korte termijn"			
Uitfaseren diesel en benzine leaseauto's en deelauto's vervangen door CO2-neutraal	Scope 1	2027	DT
Opstellen CO2-beleid, incl. maatregelen voor mobiliteit: onderzoek reisdeclaraties, stimuleren thuiswerken, fiets en OV gebruik	Scope 1 en bt	2025	Programma Duurzaam Circulair
Optimalisatie gasverbruik hoofdkantoor (klimaatoptimalisatie)	Scope 1	n.v.t.	DT
Laadpalen installeren bij locaties, waarbij groene stroom wordt afgenomen	Scope 2	2026	
3 maandelijks controle bandenspanning opnemen in leasebeleid	Scope 1	Q4 2024	Wagenparkbeheerder
3 maandelijks monitoring brandstofgebruik met terugkoppeling	Scope 1	Q4 2024	Wagenparkbeheerder
Onderzoeksfase (mogelijke korte termijn maatregelen)			
Vergroenen van elektra verbruik wagenpark	Scope 2	Q1 2025	n.t.b.
Warmtepomp AWZI Harnaschpolder *	Scope 2	Q4 2024	assetmanagement
Mechanische menging slijbgistingstanks AWZI Harnaschpolder	Scope 1	Q4 2024	Assetmanagement
Hydrocyclonen spuislib AWZI Houtrust (modificatie Delfluent)	Scope 1	Q4 2024	BZP (CMT DSBV)
Onderzoeksfase (mogelijke lange termijn maatregelen)			
Verhogen biogasopbrengst (serievergisting) AWZI Harnaschpolder *	Scope 2	Q4 2027	assetmanagement
Biologische H2S-verwijdering uit biogas i.p.v. actief kool) groen gas AWZI Houtrust	Scope 1	Q4 2024	Assetmanagement
Verbetering slijbreductie door struviet AWZI Houtrust	Scope 1	Q4 2024	Assetmanagement
Mechanische menging in een 2e slijbgistingstank AWZI Houtrust	Scope 1	Q4 2024	Assetmanagement
Onderzoek naar hergebruik warmte uit zuiveringen	Scope 1	Q4 2024	Programma Transitie Waterketen
Energiebesparende maatregelen gebouwen: isoleren en aanpassingen verlichting	Scope 2	n.t.b.	DT
Nieuwbouw AWZI en Kantoor De Groote Lucht	Scope 1 en 2	Q4 2024	DT
Nieuwbouw AWZI De Groote Lucht	Scope 1 en 2	Q4 2024	Projectteam Nieuwbouw DGL
Nieuwbouw AWZI De Groote Lucht	Scope 1 en 2	Q4 2024	DT
Aanpassen buisbelichting naar plaatbelichting AWZI Harnaschpolder	Scope 2	Q4 2024	assetmanagement
Aanpassen buisbelichting naar plaatbelichting AWZI Houtrust	Scope 2	Q4 2024	assetmanagement
Alternatieve bestemming CO2 HRT (aquaminerals)	Scope 1	2025	Programma DC (Harald t D)
Pompen vervangen/nieuwe persleiding rioolgemaal Morsestraat	Scope 2	Q4 2024	assetmanagement
HarKoS (continu korrelslib)	Scope 1	2026	DT

5.1 Onderhoud niveau 3

Delfland valt in de categorie 'grote organisatie' volgens de CO₂-Prestatieladder. Dit betekent dat aan alle eisen van het handboek dient te worden voldaan op niveau 3. Conform deze eisen dienen de volgende activiteiten te worden uitgevoerd, voor het onderhouden van niveau 3:

1. opstellen (half)jaarlijkse CO₂-footprint;
2. updaten CO₂-verslag;
3. updaten acties, planning en verantwoordelijkheden;
4. voortgang initiatieven monitoren (Verzamelen van bewijslast voor de externe audit);
5. bewustwording creëren;
6. audits (intern en extern).

5.1.1 Procesmaatregelen bestendigen niveau 3

In de voorgaande jaren zijn enkele reductiedoelstellingen behaald door 'gewoon te doen', maar zonder dit adequaat te hebben gemonitord en bijsturen was daarbij beperkt mogelijk.

De ambitie is om in de komende jaren door te groeien naar niveau 4 en 5 van de ladder. Dat zal niet lukken door alleen 'gewoon te doen', dat vraagt ook om de ontwikkeling van het proces zelf; het ontwikkelen en inrichten van een stuurcyclus.

De stuurcyclus behorend bij de CO₂-Prestatieladder is ingericht volgens de principes van de 'Deming Circle'. Hierdoor wordt een continue verbetering van de processen geborgd. De fases van de cyclus en de bijbehorende activiteiten zien er als volgt uit:

Plan Ten eerste worden de beleidsdoelstellingen bepaald en vastgelegd. Op basis hiervan worden keuzes gemaakt voor CO₂-reducerende maatregelen en de deelname aan (keten)initiatieven.

Do Het uitvoeren van de geplande CO₂-reducerende maatregelen.

Check Het controleren of de maatregelen juist zijn uitgevoerd en het gewenste effect hebben. Dit gebeurt door de CO₂-footprint en emissie-inventaris op te stellen en deze te monitoren via periodieke rapportages.

Act Het beleid waar nodig bijstellen en bijsturen door middel van andere/aangepaste maatregelen en doelstellingen.

Het inrichten, implementeren en borgen van deze stuurcyclus vraagt het volgende, waar in 2024 aan gewerkt zal worden:

1. **Een team** dat uitvoering geeft aan: het verzamelen van data, het analyseren van die data, het initiëren en uitvoeren van CO₂-reducerende maatregelen en het monitoren van de voortgang.
2. **Een eenduidige en realistische planning.** Het plannen en organiseren van de interne en externe audit horen hier ook bij. Het CO₂-beleid kent een cyclus van een half jaar.
3. **Inzicht in de data (emissies en energieverbruik).** Procesafspraken dienen gemaakt te worden met de beheerders van de bronbestanden van de (benodigde) emissie- en energieverbruik data. Op basis van inzicht in de data wordt het mogelijk om de reductiedoelstellingen en -maatregelen te evalueren.
4. **Procesbeschrijvingen.** Het vastleggen van de stuurcyclus inclusief taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van betrokkenen. De stuurcyclus vanuit de CO₂-Prestatieladder wordt gekoppeld aan de reguliere P&C-cyclus.
5. **Communicatie.** Middels interne en externe communicatie wordt inzicht en draagvlak georganiseerd als bijdrage aan de realisatie van reductiedoelstellingen.
6. **Ruimte voor reflectie.** Bijvoorbeeld op de inkoop van groene stroom, maar ook op de inzet van de CO₂-Prestatieladder als methodiek zelf.

5.1.2 Reductiemaatregelen niveau 3

De reductiedoelstellingen van Delfland zijn gericht op een klimaatneutrale bedrijfsvoering wat gerealiseerd wordt door het Uitvoeringsprogramma Energieneutraal 2025, de implementatie van Duurzaam Opdrachtgeverschap, het verminderen van elektra- en gasverbruik en duurzame mobiliteit. Deze activiteiten zijn in onderstaande tabellen weergegeven, met het reductiepotentieel (indien bekend). Voor de maatregelen waar het reductiepotentieel nog niet inzichtelijk is, zal in 2024 verkend worden wat deze opleveren aan CO₂-reductie.

Daarbij bestaan diverse potentiële toekomstige maatregelen voor CO₂-reductie, zie bijlage I. Of die maatregelen ten uitvoer komen is afhankelijk van de afweging daarin; niet alleen CO₂-reductie speelt een rol, ook aspecten zoals kosten, planning, veiligheid, bedrijfsvoering en omgeving/betrokken stakeholders spelen een rol. Delfland zal afwegingen maken op basis van een zogeheten value case, in plaats van zoals in het verleden alleen op basis van een business case.

Uitvoeringsprogramma Energieneutraal 2025

Project	Reductiepotentieel
Verhogen biogasopbrengst (serievergisting) AWZI Harnaschpolder	14 TJ
Zonneweide Harnaschpolder	3.105.000 kWh (16,2 TJ)
Zonneweide Kapittelland	768.000 kWh (2,8 TJ)
Warmtepomp AWZI Harnaschpolder	11,2 TJ
Windturbines Oeverwind en AWZI NWA	75 TJ
Zonnepanelen AWZI Houtrust	314.700 kWh (1,1 TJ)

Implementatie Duurzaam Opdrachtgeverschap

In 2022 zijn, in samenwerking met de tactische laag van de 3 assetsystemen (watersysteem, waterketen en waterveiligheid), CO₂-reductiedoelstellingen inclusief beheertactieken geformuleerd. In 2024 zullen de beheertactieken worden doorvertaald naar concrete CO₂-reductiemaatregelen. Middels impactanalyses zal het CO₂-reductiepotentieel in beeld worden gebracht, inclusief de benodigde middelen (budget en capaciteit) om de voorgestelde maatregelen uit te kunnen laten voeren door de betreffende uitvoeringsafdelingen.

Overige projecten

Project	Reductiepotentieel
Aanpassing buisbeluchting naar plaatbeluchting Harnaschpolder	3.000.000 kWh (10,8 TJ)
Aanpassing buisbeluchting naar plaatbeluchting Houtrust	1.500.000 kWh (5,4 TJ)
Pompen vervangen in rioolgemaal	255.000 kWh (0,9 TJ)
Nieuwbouw AWZI De Grote Lucht	Te bepalen in 2024

Mobiliteit

Project	Reductiepotentieel
Wagenpark volledig elektrisch en hybride	Te bepalen in 2024
Stimuleren fietsgebruik en/of openbaar vervoer	Te bepalen in 2024

Bedrijfsvoering

Project	Reductiepotentieel
Onderzoek naar blindvermogen	Te bepalen in 2024
Zet ook de knop om (thermostaat 2 graden lager)	Te bepalen in 2024

Onzekerheden

De CO₂-Prestatieladder is een extra stimulans om een bijdrage te leveren aan het verminderen van onze CO₂-uitstoot door doelstellingen en maatregelen te nemen, te werken aan vernieuwing en kennis te delen in ons waterschap en ook in de keten. De doelstelling geformuleerd op basis van de reductiemaatregelen worden jaarlijks door de directie beoordeeld en indien nodig herzien. Dit omdat onzekerheden en risico's in de uitvoering van de maatregelen impact kunnen hebben. Onzekerheden die wij voorzien:

- **Emissievrij wagenpark per 2027**, 2025 was niet haalbaar door de hoge aanschafprijs en de te beperkte actieradius van de voertuigen. Jeroen van de Pol heeft een onderzoek gedaan van het optimaliseren van het wagenpark in de breedste zin. Enerzijds beleidsmatig maar ook aan de kant van duurzaamheid en de Wettelijke bepalingen. Hier is een vervolg strategie wagenpark Delfland opgesteld voor de verdere uitwerking van het uitrollen van een emissievrij elektrisch wagenpark. Omdat Delfland eerder eisen heeft gesteld aan de aannemers om per 2027 met elektrisch materieel opdrachten uit te voeren heeft het DTO van 25 oktober 2023 meegegeven om op dat moment zelf ook een elektrisch wagenpark te hebben. Deze extra twee jaar geeft de mogelijkheid om op een gedegen wijze een eigen laadpark aan te leggen en op een beheersbare en door de organisatie gedragen de transitie naar elektrificeren implementeren. Voor de uitzonderingen, de voertuigen waar op dit moment nog geen goede elektrische variant is, zijn de komende drie jaar van belang om de technische ontwikkelingen te volgen en in overleg met de gebruikers een goed elektrisch alternatief te selecteren en te bestellen.

Vanuit het Programma Duurzaam Circulair en de CO₂-Prestatieladder zijn wij aangehaakt bij het Plan van Aanpak van Jeroen en blijven wij deze reductiemaatregel monitoren.

- **Projecten in het uitvoeringsprogramma Energieneutraal**, ten aanzien van alle projecten in het uitvoeringsprogramma Energieneutraal is er een actuele planning met een doorvertaling daarvan op de doelrealisatie. Vanuit het Programma Duurzaam Circulair en de CO₂-Prestatieladder zijn wij aangehaakt bij René van der Werk, Floris Nonhebel en Henk Weijers.

- **Toekomst AWZI De Grote Lucht**, in de fase realisatie 2026 – 2029 “definitief ontwerp en uitvoering van renovatie/nieuwbouw van de toekomstige zuivering” zal dit waarschijnlijk impact hebben op ons elektriciteit -en gasverbruik omdat we op dit moment nog niet kunnen voorzien of wij bijvoorbeeld voor een bepaalde periode een dubbele zuivering zullen draaien. De uitvoering van de renovatie of nieuwbouw zal niet door ons zelf worden uitgevoerd en heeft dan ook geen impact op onze CO₂-uitstoot. Vanuit het Programma Duurzaam Circulair en de CO₂-Prestatieladder zijn wij aangehaakt bij Remco Verschoor en zullen wij de uitkomsten in het Plan van Aanpak AWZI De Grote Lucht doorvertalen naar de CO₂-Prestatieladder.

5.2 Activiteiten behalen niveau 4

Parallel aan het proces van het onderhouden van niveau 3, wordt ook gestart met het werken aan de eisen voor niveau 4. Vereist is het uitvoeren van 2 ketenanalyses.

Een ketenanalyse houdt in dat van een bepaald product of dienst de CO₂-uitstoot wordt berekend van de gehele keten. Met de gehele keten wordt de gehele levenscyclus van het product bedoeld: van winning van de grondstof tot en met het einde van de levensduur. De belangrijkste doelstelling voor het uitvoeren van deze ketenanalyse is het identificeren van CO₂-reductiekansen, het definiëren van reductiedoelstellingen en het monitoren van de voortgang. Op basis van het inzicht in de scope 3 emissies en de ketenanalyse wordt een reductiedoelstelling geformuleerd. Vervolgens kan actief gestuurd worden op het reduceren van de scope 3 emissies.

Stap 1: Onderwerpkeuze ketenanalyses

In 2022 heeft Delfland een spend impact analyse laten uitvoeren door Metabolic, waarin de milieueffecten vanuit de inkoop van Delfland in kaart zijn gebracht. Zo ook de CO₂-impact van de ingekochte producten en diensten. Dit onderzoek heeft hotspots inzichtelijk gemaakt, wat een mooi vertrekpunt is voor het uitvoeren van ketenanalyses. In overleg met het interne

projectteam zal op basis van de spend impact analyse een keuze worden gemaakt voor 2 producten/diensten voor de ketenanalyses.

Stap 2: Uitvoeren 2 ketenanalyses

Per product/dienst wordt een ketenanalyse uitgevoerd. Daarbij wordt de CO₂-uitstoot over de gehele levensduur berekend. Op basis van de uitgevoerde analyse worden reductiedoelstellingen en -maatregelen geformuleerd om in de keten CO₂ te reduceren.

Elk jaar wordt er van de auditor verwacht dat de voortgang op de maatregelen en doelstellingen wordt aangetoond. Het plan van aanpak daarvoor wordt in de ketenanalyses meegenomen.

Stap 3: Opstellen kwaliteitsplan

In dit plan wordt gekeken naar de kwaliteit van dataverzameling. Zo wordt er gekeken hoe de kwaliteit van de data verbeterd kan worden en hoe dit verder is geborgd binnen de organisatie.

Stap 4: Ontwikkelprojecten en dialogen

Als grote organisatie is het van belang dat Delfland voldoet aan alle eisen vanuit de CO₂-Prestatieladder voor niveau 4. Dit betekent dat Delfland ook actief aan de slag moet als initiatiefnemer van ontwikkelprojecten, in de vorm van het formuleren en uitvoeren van een ontwikkelmaatregel. Daarnaast dienen 4 dialogen te worden gevoerd waarin het CO₂-beleid wordt getoetst met 2 NGO's en 2 overheden.

6 Communicatie

6.1 Communicatie CO₂-Prestatieladder

Communicatie is een essentieel onderdeel van de CO₂-Prestatieladder. Voor de communicatie over de CO₂-Prestatieladder zullen bestaande communicatiemiddelen gebruikt worden. De communicatiemomenten waarop intern en extern over de CO₂-footprint, de reductiedoelstellingen en het energiebeleid zal worden gecommuniceerd, worden gekoppeld aan de halfjaarlijkse rapportagemomenten. De hoofdoelen van communicatie met betrekking tot de CO₂-Prestatieladder zijn:

- Tenminste twee keer per jaar informeren van interne en externe belanghebbenden over het reductiebeleid en behaalde resultaten van Delfland.
  - Als externe belanghebbenden worden tenminste mede-opdrachtgevers, bevoegde instanties, brancheverenigingen, kennisinstellingen en ketenpartners beschouwd.
  - Als interne belanghebbenden worden alle Delfland werknemers gezien
- Het creëren van bewustwording onder medewerkers en het stimuleren van individuele bijdragen.

Delfland voert ten aanzien van bovengenoemde doelen de volgende hoofdactiviteiten uit:

1. Kennis vergroten onder medewerkers over het thema duurzaamheid.
2. Kennis vergroten over Delfland in relatie tot duurzaamheid en het delen van kennis over wat Delfland doet om te verduurzamen, zoals ambities en behaalde doelen van het programma Duurzaam Circulair, maar ook wat de CO₂-reductiemaatregelen inhouden en op welke manier deze bijdragen aan het behalen van de reductiedoelstellingen.
3. Medewerkers inspireren en informeren: wat kunnen ze zelf doen? Hier vallen ook houdings- en gedragsdoelstellingen onder. Enerzijds is dat benadrukken dat aangekondigde reductiemaatregelen niet vrijblijvend zijn. Anderzijds is het positief inspireren.
4. Medewerkers betrekken en eventueel laten meedenken op bepaalde onderwerpen van het programmateam Duurzaam Circulair.

Voor de concrete aanpak en planning wordt verwezen naar het communicatieplan CO₂-Prestatieladder 2023-2024 deze is terug te vinden [op de website](#) onder documenten 2023.

6.2 Deelname aan keteninitiatieven en -programma's

Vanuit de CO₂-Prestatieladder wordt gevraagd om actief deel te nemen aan een sector- of keteninitiatief. Hierdoor ontstaat interactie met andere bedrijven en overheden en kan informatie worden uitgewisseld. Uit de samenwerking kunnen nieuwe ideeën en ontwikkelingen op het gebied van CO₂-reductie ontstaan.

Lopende initiatieven waar Delfland aan deelneemt zijn:

- Energie- en Grondstoffenfabriek (EFGF)
- Community of Practice (CoP) CO₂-Prestatieladder
- Community of Practice (CoP) interne CO₂-beprijzing
- Community of Practice (CoP) Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen
- Samenwerking met andere overheden
- Samenwerking met Eneco ten aanzien van aquathermie
- Samenwerking met AquaMinerals

Deze initiatieven worden voortgezet, versterkt of beëindigt in 2024. Lopende het jaar 2024 zullen bovengenoemde initiatieven, en de bijdrage die Delfland daaraan levert, worden geëvalueerd. Daarbij blijft Delfland open staan voor nieuwe initiatieven en zullen deze beoordeeld worden wanneer deze zich aandienen en deelname van Delfland gevraagd wordt.

6.3 Afstemming met directieteam

In 2024 zullen de volgende afstemmings- en evaluatiemomenten met het directieteam plaatsvinden:

- Goedkeuring voorliggend plan van aanpak door opdrachtgever (directeur Ontwikkeling).
- Juni 2024: tussentijds opstellen van een CO₂-footprint en deze bespreken met betrokken directeuren.
- Evaluatie toepassing CO₂-Prestatieladder als methodiek om CO₂-reductiedoelstellingen te behalen.
- CO₂ prestatieladder verslag bespreken

7 Bijlage I: toelichting en uitwerking CO₂-reductiemaatregelen

Uitvoeringsprogramma Energieneutraal in relatie tot CO₂-reductie

Projecten uit het Uitvoeringsprogramma Energieneutraal 2025 die bijdragen aan vermindering van de CO₂-uitstoot zijn op te delen in directe emissies veroorzaakt binnen onze eigen organisatie (scope 1) en de indirecte emissies door elektriciteitsverbruik (scope 2).

Projecten uitvoeringsprogramma	Reductiepotentieel
Verhogen biogasopbrengst (serievergisting) AWZI Harnaschpolder	14 TJ
Zonneweide Harnaschpolder	3.105.000 kWh (16,2 TJ)
Zonneweide Kapittelland	768.000 kWh (2,8 TJ)
Warmtepomp AWZI Harnaschpolder	11,2 TJ
Windturbines Oeverwind en AWZI NWA	75 TJ
Zonnepanelen AWZI Houtrust	314.700 kWh (1,1 TJ)

Projecten buiten uitvoeringsprogramma	Reductiepotentieel
Aanpassing buisbeluchting naar plaatbeluchting Harnaschpolder	3.000.000 kWh (10,8 TJ)
Aanpassing buisbeluchting naar plaatbeluchting Houtrust	1.500.000 kWh (5,4 TJ)
Pompen vervangen in rioolgemalen	255.000 kWh (0,9 TJ)
Nieuwbouw AWZI De Groote Lucht	nbn

Aan scope 2 is volledig voldaan door de inkoop van groene stroom van Nederlandse bodem.

Potentiële CO₂-reducerende maatregelen per assetsysteem

Waterketen (assetsturing intern en contractmanagementteam i.c.m. DSBV):

- Biologische H₂S-verwijdering uit biogas (i.p.v. actief kool) AWZI Harnaschpolder
- Biologische H₂S-verwijdering uit biogas t.b.v. groen-gas installatie AWZI Houtrust
- Verbetering slibreductie door struviet AWZI Houtrust
- Restant verbetering slibreductie door struviet AWZI Harnaschpolder
- Vacuümontgassing uitgegist slib AWZI Harnaschpolder
- Vacuümontgassing uitgegist slib AWZI Houtrust
- Mechanische menging slibgistingstanks AWZI Harnaschpolder
- Mechanische menging in een 2e slibgistingstank AWZI Houtrust
- HarKoS (continu korrelslib)
- CO₂-hergebruik HNP (aansluiting op OCAP-leiding)
- Alternatieve bestemming CO₂ HRT (AquaMinerals)
- Beperking uitstoot methaan (m.n. extra stap in luchtbehandeling H₂S-verwijdering)
- Beperking van uitstoot lachgas, bijv. door fysisch/chemische stikstofverwijdering slibgistingwater
- Benutting waarde vergunde stikstofuitstoot, bijv. door afstoten WKK's of ketels na aanleg warmtepomp/warmtenet
- Nieuwbouw AWZI De Groote Lucht
- AWZI Harnaschpolder CV-ketels aanpassen voor biogas i.p.v. aardgas
- AWZI De Groote Lucht CV-ketels aanpassen voor biogas i.p.v. aardgas

Uit het Programma Transitie Waterketen:

- Hoger ontwateringspercentage behalen bij gelijkblijvende of hogere energie en chemicaliën verbruik
- Onderzoeken hoe lachgas en methaanemissie gemeten kunnen worden en hoe de uitstoot verminderd kan worden
- Starten dialoog CO₂-reductie bij slibverwerking (GR slibverwerking en AquaMinerals)

Watersysteem:

- Minimaliseren transportbewegingen en afstanden
- Toepassen biodiesel als standaard
- Uitvragen emissieloos materieel voor o.a. maaien, baggeren, afvoer en verwerking

Waterveiligheid:

- Minimaliseren transportbewegingen en afstanden (ook door toepassing gebiedseigen grond -met mogelijk minder strengen eisen aan toegepaste klei).
- Toepassen biodiesel als standaard
- Uitvragen emissieloos materieel voor o.a. maaien, afvoer en verwerking
- Onderzoek CO₂-reductie door materiaalkeuze beschoeiingen en damwanden (DuboCalc)

Kantoorgebouwen/Facilitair:

- Zet ook de knop om (temp 2 graden lager, met name voor gasgestookte kantoren t.b.v. verwarming/ warm water)
- Mobiliteitsbeleid zoals stimuleren OV en fietsgebruik en wagenpark elektrificeren
- Van het (aard)gas af.

8 Bijlage II: begrippenlijst CO₂-Prestatieladder

In onderstaande lijst vindt u alle begrippen gedefinieerd, zoals die in dit plan van aanpak worden gehanteerd.

Audit

Systematisch, onafhankelijk en gedocumenteerd proces voor het verkrijgen van een beeld van de CO₂-prestaties van de organisatie en het objectief beoordelen daarvan om vast te stellen in welke mate aan de eisen van de CO₂-Pre Business Travelstatieladder is voldaan.

Business Travel

Emissies ten gevolge van zakelijk reizen (personenvervoer onder werktijd). Business travel is 'business air travel', 'personal cars for business travel' en 'business travel via public transport'.

CO₂-bewust Certificaat

Door een daartoe erkende LadderCI afgegeven document waaruit het gerechtvaardigd vertrouwen blijkt dat het managementsysteem voor het CO₂-bewust handelen van een organisatie voldoet aan de eisen voor het op het certificaat vermelde niveau van de CO₂-Prestatieladder.

CO₂-emissieuitstoot

De totale massa van CO₂ uitgestoten naar de atmosfeer over een specifieke periode.

CO₂-emissiereductieprogramma

Een CO₂-emissie reductieprogramma is een planmatige aanpak om concreet omschreven maatregelen tot uitvoering te (laten) brengen, en die aanhoudt zolang dat nodig is voor de realisatie van een vooraf bepaalde substantiële reductiedoelstelling voor een bepaalde groep organisaties, of voor een categorie projecten, materialen of processen.

CO₂-footprint of Carbon footprint

CO₂-footprint staat synoniem voor CO₂-voetafdruk of carbon footprint: een maat, uitgedrukt in ton CO₂, voor de uitstoot van CO₂ als gevolg van het gebruik van fossiele brandstoffen in het verkeer, luchtvaart, transport, productie van elektriciteit, verwarming et cetera, die in ieder geval separaat alle scope 1 en 2 emissies omvat. Bij de CO₂-Prestatieladder wordt de scope 3 emissie 'business travel' ook als onderdeel van de CO₂-footprint meegenomen.

Continue verbetering

Continue, zich herhalende processen binnen de organisatie, die gericht zijn op de verbetering van zowel de CO₂-prestatie als op de verbetering van het managementsysteem. Dit wordt ook wel beschreven als 'Plan-Do-Check-Act' (PDCA) of 'Deming cirkel'.

Corrigerende maatregel

Maatregel om de oorzaak van een afwijking weg te nemen en om herhaling te voorkomen.

Directe emissies

Directe emissies, of scope 1 emissies, zijn emissies die worden uitgestoten door installaties die in eigendom zijn van of gecontroleerd worden door de organisatie, zoals emissies door eigen gasgebruik (in bijv. gasboilers, warmtekrachtinstallaties en ovens) en emissies door het eigen wagenpark.

Directe ketenpartners

Partijen in de keten waar de organisatie een contractuele relatie mee heeft zoals toeleveranciers, afnemers, klanten en opdrachtgevers.

Directiebeoordeling

Beoordeling van een managementsysteem door de directie van de organisatie om de blijvende geschiktheid, implementatie, adequaatheid, effectiviteit en doeltreffendheid van het systeem te garanderen. Deze beoordeling dient tenminste eenmaal per jaar plaats te vinden.

Downstream emissies

Indirecte CO₂-emissies van verkochte producten en diensten, hieronder vallen ook producten en diensten die worden gedistribueerd, maar niet verkocht (dus zonder betaling).

Energiebeoordeling

De energiebeoordeling omvat het proces van identificatie en evaluatie van het energiegebruik binnen de organisatie. De energiebeoordeling is opgebouwd uit een analyse op hoofdlijnen van het energieverbruik (voor de organisatie als geheel naar verschillende energiebronnen) en energiegebruik en analyse van in meer detail voor het identificeren van de faciliteiten, apparaten of processen die een significante invloed op het energiegebruik hebben. Om gerichte maatregelen te kunnen nemen voor het verminderen van het energieverbruik en de daaraan verbonden kosten, is het nodig een inzicht te verkrijgen in het bestaande energieverbruik, in de verdeling ervan over de verschillende organisatiedoelinden, de oorzaken van energieverlies, etc. De energiebeoordeling gaat primair om het actuele verbruik.

Indirecte emissies

Indirecte emissies zijn een gevolg van de activiteiten van de organisatie, maar komen voort uit bronnen die geen eigendom van de organisatie zijn en die ook niet beheerd worden door de organisatie. Indirecte emissies kunnen zowel scope 2 als scope 3 betreffen.

Initiatief initiatieven

Een initiatief kan zijn een ontwikkelingsproject of een keteninitiatief.

Interne audit

Audits die door of namens de organisatie zelf uitgevoerd worden voor directiebeoordeling en andere interne doeleinden (bijvoorbeeld om de doeltreffendheid van het managementsysteem te bevestigen of informatie te verkrijgen om het managementsysteem te kunnen verbeteren).

Keten

Een keten is gedefinieerd als een bepaalde lijn van aanvoerende en afnemende bedrijven en organisaties.

Ketenanalyse

Analyse van CO₂-emissies in een van de ketens waarin de organisatie actief is.

Keteninitiatief

Een keteninitiatief is een planmatige aanpak om op basis van een ketenanalyse, samen met partners in de betreffende keten, een vooraf gestelde reductiedoelstelling in die keten te realiseren.

Ketenpartners

Partijen zowel upstream als downstream in de keten(s) van de organisatie waar de organisatie mee samenwerkt. Dit kunnen bijvoorbeeld klanten, distributeurs, leveranciers of opdrachtgevers zijn.

Maatregellijst

De maatregellijst is een niet uitputtende lijst met CO₂-reductiemaatregelen, onderverdeeld naar veelvoorkomende activiteiten van organisaties die deelnemen aan de CO₂-Prestatieladder.

Managementsysteem

Een samenhangend geheel van afspraken en werkwijzen en een organisatiestructuur voor een planmatige en systematische beheersing en verbetering van bedrijfsprocessen om de gestelde doelen te realiseren.

Materialiteit (energiestromen van CO₂-emissies (scope 1 en 2))

Materieel zijn de emissies van een organisatie die een dermate omvang hebben dat ze van invloed zijn op afwegingen en inschattingen (inclusief reductiedoelstellingen) van beslissers en belanghebbenden van en rond de organisatie. Door met name bij de materiële emissies te zorgen voor betrouwbare inzichten draagt de organisatie eraan bij dat belanghebbenden de juiste beslissingen nemen.

Ontwikkelingsproject

Een ontwikkelingsproject is een projectmatige activiteit op het gebied van initiatieven, innovatie, reductie:

- om nieuwe technieken beschikbaar te krijgen, *of*
- om belemmeringen weg te nemen voor de uitvoering van bestaande mogelijkheden

Referentiejaar

Specifieke geïdentificeerde historische periode die als doel heeft het vergelijken van broeikasgasemissies, emissiereducties of andere broeikasgas informatie met andere jaren mogelijk te maken.

Relevante emissies (scope 3)

Relevant zijn die emissies van een organisatie die een dermate omvang hebben dat ze van invloed zijn op afwegingen en inschattingen (inclusief reductiedoelstellingen) van beslissers en belanghebbenden van en rond de organisatie.

Scope 1 emissies of directe emissies

Scope 1 emissies, of directe, zijn emissies die worden uitgestoten door installaties die in eigendom zijn van of gecontroleerd worden door de organisatie, zoals emissies door eigen gasgebruik (in bijv. gasboilers, warmtekrachtinstallaties en ovens) en emissies door het eigen wagenpark.

Scope 2 emissies of indirecte emissies

Scope 2 of indirecte emissies, zijn emissies die ontstaan door de opwekking van elektriciteit, warmte en koeling en stoom in installaties die niet tot de eigen onderneming behoren, doch die door de organisatie worden gebruikt, zoals bijvoorbeeld de emissies die vrijkomen bij het opwekken van elektriciteit in centrales.

Scope 3 emissies of overige indirecte emissies

Scope 3 emissies of overige indirecte emissies, zijn emissies die ontstaan als gevolg van de activiteiten van de organisatie maar die voortkomen uit bronnen die geen eigendom van de organisatie zijn noch beheerd worden door de organisatie. Voorbeelden zijn emissies die voortkomen uit de productie van ingekochte materialen (upstream) en het gebruik van het door de organisatie aangeboden/verkochte werk, project, dienst of levering (downstream). Hoewel 'business travel' conform het GHG protocol een scope 3 emissie categorie is, moeten deze emissies voor de CO₂-Prestatieladder worden meegenomen in de emissie-inventaris.

Scope 3 strategie

De leidende principes (met een generiek karakter) die de organisatie hanteert bij de uitvoering van de reductiemaatregelen in scope 3, om te bereiken dat deze op efficiënte en samenhangende wijze bijdragen aan de realisering van de bedrijfsstrategie.

Upstream emissies

Indirecte CO₂-emissies van aangeschafte of verworven producten en diensten.

9 Bijlage III: Taakstelling voor energiemangement

Om de CO₂-Prestatieladder te onderhouden zijn acties, planningen en verantwoordelijkheden binnen de organisatie belegd. Deze worden in dit hoofdstuk weergegeven.

Stuurcyclus

Actie	Frequentie	Planning	Projectleider	Projectteam	Communicatie	Externe	Directie
FASEOVERSTIJGEND							
Voldoen aan continue verbetering volgens de stuurcyclus	Continu	Doorlopend	X	X	X	X	X
Voldoen aan verplichte internetpublicatie op de SKAO-website	Jaarlijks	Juli	X			X	
Voldoen aan contributieverplichting aan de SKAO	Jaarlijks	Juli	X				X
PLAN							
Stuurcyclus en TVB-matrix actualiseren	Jaarlijks	Juni	X			X	
Energiemanagement actieplan actualiseren en accorderen	Halfjaarlijks	Mei en november	X	X		X	
Interne en externe belanghebbenden actualiseren	Jaarlijks	Juni	X		X	X	
Communicatieplan actualiseren en accorderen	Jaarlijks	Mei	X		X	X	
Organizational boundary actualiseren en accorderen	Jaarlijks	April	X			X	
Organisatiegrootte actualiseren	Jaarlijks	Mei				X	
Interne audit inplannen	Jaarlijks	Maart	X			X	
Externe audit inplannen met certificerende instelling	Jaarlijks	Tijdens voorgaande audit	X				
Lijst met energiestromen actualiseren	Jaarlijks	April	X	X		X	
CO ₂ -emissiefactoren actualiseren	Jaarlijks	Februari				X	
Plan van aanpak van scope 1 en 2 actualiseren en accorderen	Halfjaarlijks	Mei en november	X	X		X	X
SKAO Maatregellijst en ambitiebepaling actualiseren	Jaarlijks	Juni	X	X		X	
Doelstellingen van scope 1 en 2 actualiseren en accorderen	Halfjaarlijks	Mei en november	X	X		X	X
Mogelijk relevante initiatieven inventariseren	Jaarlijks	Mei	X	X		X	
Lijst met initiatieven actualiseren, accorderen en plannen van deelnames	Jaarlijks	Mei	X			X	X
DO							
Gegevens voor de CO ₂ -emissie-inventaris verzamelen	Jaarlijks	April	X	X			
Emissie-inventaris rapportage opstellen	Jaarlijks	Mei				X	
Energiebeoordeling uitvoeren	Jaarlijks	Mei	X	X		X	
Plan van aanpak uitvoeren	Continu	Doorlopend	X	X			X
Voortgang vaststellen voor scope 1 en 2	Halfjaarlijks	Mei en november	X	X		X	
Communicatieplan uitvoeren	Halfjaarlijks	Zie communicatieplan	X		X	X	
Initiatieven bijwonen	Doorlopend	Doorlopend	X	X			
CHECK							
Kwaliteitscontrole op de emissie-inventaris uitvoeren	Jaarlijks	Tijdens interne audit	X	X		X	
Voortgang van het plan van aanpak evalueren	Halfjaarlijks	Mei en november	X	X		X	
Voortgang van de doelstellingen evalueren	Halfjaarlijks	Juni en tijdens directiebeoordeling	X	X		X	
Uitvoering van het communicatieplan evalueren	Halfjaarlijks	Mei en november	X		X	X	
Bijwoning van de initiatieven evalueren	Jaarlijks	Mei	X	X		X	
Interne audit uitvoeren	Jaarlijks	Zomervakantie (juli)	X			X	
Externe audit uitvoeren	Jaarlijks	September	X	X	X	X	X
ACT							
Corrigerende maatregelen uit de interne audit herstellen	Jaarlijks	Tijdens interne audit en directiebeoordeling	X	X	X	X	
Afwijkingen uit de externe audit herstellen	Jaarlijks	Oktober / November	X	X	X	X	X
Bijsturen op aandachtspunten uit de "check" fase	Continu	Doorlopend	X	X	X	X	X
Vereiste budgetten in de directiebeoordeling opnemen	Jaarlijks	Zomervakantie (augustus)	X	X		X	
Directiebeoordeling uitvoeren inclusief het opnemen van	Jaarlijks	Zomervakantie (augustus)	X	X		X	X

Dataverzameling

Emissiestroom	Eenheid	Bron	Uitvoerder
RWZI			PTO
Watersysteem	m3	Meterstanden/facturen	OBW
Overig			FIZ
Verbonden partijen			Verbonden partijen
Diesel	liter	Tankpasrapportage en facturen	FIZ
Benzine			
Elektriciteit	kWh		
Verbonden partijen	Divers		Verbonden partijen
RWZI			PTO
Watersysteem	kWh	Meterstanden/facturen	OBW
Overig			FIZ
Verbonden partijen			Verbonden partijen
Privéauto			
Openbaar vervoer	km	Declaraties	POC
Verbonden partijen			Verbonden partijen
<700	km	Declaraties/facturen	Afdelingen houden dit zelf bij
700-2500			
>2500			
Verbonden partijen			Verbonden partijen